

ALICJA ŁUKA

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO W GDAŃSKU W LATACH 1967—1968

SPRAWY OGÓLNE

W omawianym okresie czasu opracowano projekt statutu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Statut ten został zatwierdzony w dniu 8 XII 1967 r. uchwałą Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku. Dzięki temu Muzeum nasze uzyskało podstawę prawną dla swej działalności. W 1968 r. Dyrekcja Muzeum opracowała regulamin pracy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

W zakresie prac związanych z rozbudową Muzeum uzyskano przedłużenie ważności lokalizacji części Muzeum mającej się mieścić w 3 zabytkowych kamieniczkach, przylegających do głównego gmachu Muzeum od ul. Dzianej. Wobec intensywnych prac budowlanych, mających na celu usunięcie ostatnich śladów wojny, prowadzonych w śródmieściu, sprawa zachowania przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku praw do wyżej wymienionych kamieniczek położonych przy jednym z ważniejszych traktów turystycznych była sprawą ogromnej wagi. Gdyby nie udało się utrzymać tej lokalizacji, Muzeum Archeologiczne w związku ze swym usytuowaniem w gęsto zabudowanej dzielnicy śródmieścia, straciłoby szansę na dalszą rozbudowę. Równolegle do starań w powyższej sprawie Dyrekcja Muzeum opracowała zaktualizowane dane wyjściowe do projektowania, niestety, nie obejmujące zgodnie z decyzją Wydziału Urbanistyki i Architektury Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gdańsku, zatwierdzoną przez Wydział Urbanistyki, Budownictwa i Architektury Prezydium WRN w Gdańsku, parteru kamieniczek, które według wytycznych Miejskiej Komisji Planowania Gospodarczego zostały przeznaczone na kawiarnię Gdańskich Zakładów Gastronomicznych i punkt nagrywania pa-miątkowych pocztówek dźwiękowych dla turystów, użytkowany przez Spółdzielnię Inwalidów „Rozwój”. Niestety, starania unieważnienia tej decyzji nie dały rezultatów, tak że skromna wobec potrzeb kubatura, jaką miało mieć po rozbudowie Muzeum Archeologiczne w Gdańsku (16 000 m³) ulegnie uszczupleniu (przeciętna kubatura muzeów archeologicznych w Polsce wynosi 30 000 m³). Projekt architektoniczny danych wyjściowych został zaktualizowany przez Pracownię Konserwacji Zabytków — Oddział w Gdańsku.

W zakresie remontów bieżących w 1967 r. zlecono Pracowniom Konserwacji Zabytków — Oddział w Gdańsku opracowanie kosztorysu remontu dachów

gmachu głównego Muzeum, dachu nad Bramą Mariacką i dachu oficyny przylegającej od ulicy Dzianej do gmachu głównego. Zakupiono także dachówkę holenderkę. W tym samym okresie odbyło się malowanie części pomieszczeń gmachu głównego i Bramy Mariackiej.

W 1968 r. przeprowadzono remont dachów Bramy Mariackiej i oficyny oraz zlecono wykonanie kosztorysu remontu wadliwie skonstruowanej wieżby dachowej nad oficyną, która z powodu użycia w czasie budowy niewłaściwego gatunku konstrukcji drewnianej uległa spękaniu i groziła zawaleniem się.

SPRAWY PERSONALNE

W 1967 r. Muzeum zatrudniało 26 pracowników, w tym 8 archeologów, 4 pracowników administracyjnych, 2 laborantów, 1 art. grafika, 1 fotografa, 1 kierowcę, 5 pomocników muzealnych pełniących służbę dzienną, 3 pomocników muzealnych pełniących dyżury nocne oraz konserwatora dźwigu i urządzeń elektrycznych, zatrudnionego na pół etacie. Z końcem 1966 r. przeszła na emeryturę dozorczyń nocna — pomocnik muzealny Anastazja Haas, a z dniem 1 stycznia 1967 r. przyjęto na jej miejsce Reginę Haas. W ciągu tegoż roku dokonano także zmiany w bibliotece. Dotychczasowy opiekun biblioteki, adiunkt mgr Jerzy Szwed, objął stanowisko konserwatora zabytków archeologicznych na województwo gdańskie na etacie muzealnym, a miejsce kierownika biblioteki zajęła kustosz mgr Alicja Łuka. Od 1967 r. uzyskano nowy etat dla archeologa, który objął mgr Janusz Podgórski jako pracownik działu oświatowego w stopniu mł. asystenta.

DZIAŁALNOŚĆ POPULARNONAUKOWA

Rok 1967

Dwuosobowy dział oświatowy pracował od września 1967 r. w składzie: mgr Elżbieta Kuszewska i mgr Barbara Wiącek, następnie mgr Elżbieta Kuszewska, obecnie Choińska, przeszła do pracowni inwentaryzacyjno-katalogowej, a w dziale oświatowym zatrudniony został mgr Janusz Podgórski.

I — ODCZYTNY

Akcja odczytowa prowadzona była przez dział oświatowy przy współudziale wszystkich pracowników naukowych Muzeum. Wygłaszano odczyty na terenie województwa w szkołach podstawowych i licealnych, bibliotekach, wiejskich klubach Ruchu, Domach Kultury itp. Ogółem wygłoszono w miastach i wsiach województwa 145 prelekcji na temat najdawniejszych dziejów Pomorza i Gdańska, przedstawiając najnowsze wyniki badań archeologicznych na ważniejszych obiektach wykopaliskowych. Wszystkie odczyty były ilustrowane zabytkami oryginalnymi lub fotografiami.

II — WYSTAWY

W roku sprawozdawczym czynne były następujące wystawy zorganizowane przez Muzeum:

A — Wystawa stała Muzeum Archeologicznego w Gdańsku pt. „Pradzieje Pomorza Gdańskiego”, którą zwiedziło 15 522 osób.

B — Wystawy czasowe:

1. „Badania archeologiczne na Pomorzu Gdańskim w XX-leciu” — 334 dni, 13 239 zwiedzających.
2. „Nowe odkrycia na Pomorzu Gdańskim w 1966 r.” — 360 dni, 15 332 zwiedzających.

Zwiedzający powyższe wystawy grupowo, byli oprowadzani przez pracowników działu oświatowego, wspomaganych w razie potrzeby przez pracowników innych działów.

C — Wystawy objazdowe:

1. „Gdańsk wczesnośredniowieczny w świetle wykopalisk” — 148 dni, 6652 zwiedzających.
2. „Ochrona zabytków archeologicznych w XX-leciu PRL” — 94 dni, 11 172 zwiedzających (8 miejscowości w woj. gdańskim).
3. „Ozdoby i zdobnictwo w pradziejach Pomorza” — 214 dni, 67 287 zwiedzających (eksponowana w Muzeum Mazurskim w Olsztynie).

D — Wystawy oświatowe: Łączenie 16 wystaw — 835 dni, 18 721 zwiedzających (małe wystawki fotograficzne obejmujące tematyką pradzieje Pomorza, pradzieje poszczególnych regionów lub miejscowości organizowane w Trójmieście i na terenie województwa).

I — ODCZYT Y

Rok 1968

W 1968 r. dział oświatowy i pozostali pracownicy naukowcy Muzeum ogłosili ogółem 233 odczyty w środowiskach wiejskich i miejskich na tematy związane z pradziejami Pomorza Gdańskiego. Ponadto Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wspólnie z Gdańskim Towarzystwem Naukowym oraz Oddziałem Gdańskim Polskiego Towarzystwa Archeologicznego zorganizowało w dniach 18—24 listopada 1968 r. „Tydzień Archeologii 1968”, na który składało się 6 odczytów popularnonaukowych i wycieczka na trasie Gdańsk — Kartuzy — Chmielno — Ręboszewo — Gdańsk:

1. 18 XI — Prof. dr K. Majewski (Warszawa) — „Posągi bogów i ludzi w starożytnym Rzymie”.
2. 19 XI — Dr A. Krzyżanowska (Warszawa) — „Z zagadnień numizmatyki rzymskiej”.
3. 20 XI — Dr L. J. Łuka (Gdańsk) — „Co mówi archeologia o słowiańskości ziem położonych w dorzeczu Odry i Wisły?”.
4. XI — Dr J. Rzeczycka (Gdańsk) — „O współpracy antropologii z archeologią”.
5. 22 XI — Mgr A. Szymańska (Gdańsk) — „Najstarsze grody wczesnośredniowieczne w świetle ostatnich wykopalisk”.
6. 23 XI — Mgr M. Rodziewicz (Warszawa) — „Polskie badania archeologiczne w Aleksandrii i na Cyprze”.
7. 24 XI — Wycieczka.

Wspomniana wyżej akcja mająca na celu spopularyzowanie archeologii i jej wyników wśród społeczeństwa Trójmiasta odbyła się zgodnie z planem z wyjątkiem odczytu prof. dr K. Majewskiego, który nie został wygłoszony z powodu choroby prelegenta. Odczyt zastępczy pt. „O starożytnej Pompei” wygłosił dr L. J. Łuka. Wszystkie odczyty cieszyły się dużym zainteresowaniem społeczeństwa, a przeciętna liczba słuchaczy wynosiła 55 osób. W czasie wycieczki w dniu 24 XI jej uczestnicy zapoznali się z bogatymi zbiorami etnograficznymi w Muzeum Kaszubskim w Kartuzach oraz produkcją ceramiki w Zakładach Ceramicznych w Chmielnie. Ponadto obejrzano część Szwajcarii Kaszubskiej na trasie Kartuzy — Chmielno — Ręboszewo — Kartuzy. Ogólna liczba uczestników „Tygodnia Archeologii 1968” wynosiła 420 osób.

Organizatorzy „Tygodnia Archeologii 1968” doszli do wniosku, że akcję tę należy koniecznie powtórzyć w 1969 roku. Ten sam postulat wysuwali zresztą uczestnicy prelekcji i wycieczki. W związku z nagromadzeniem na terenie Trójmiasta imprez oświatowych w listopadzie „Tydzień Archeologii 1969” powinien się jednak odbyć w drugiej połowie września lub z początkiem października. Ponadto uznano za wskazane zorganizowanie podobnego tygodnia w którymś z miast powiatowych, np. w Wejherowie, Kartuzach czy Kościerzynie.

II — WYSTAWY

W roku 1968 czynne były następujące wystawy:

A — Wystawa stała pt. „Pradzieje Pomorza Gdańskiego” — 36 085 zwiedzających.

B — Wystawy czasowe:

1. „Broń w dawnych wiekach” — wystawa oparta na militariach wypożyczonych z Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Zamkowego w Malborku oraz zabytkach własnych Muzeum Archeologicznego w Gdańsku — 240 dni, 31 722 osoby.
2. „Pradzieje Warszawy” — wystawa Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie — 63 dni, 12 550 zwiedzających.
3. „Badania archeologiczne na Pomorzu w XX-leciu PRL” — 92 dni, 3 545 zwiedzających.
4. „Nowe odkrycia na Pomorzu w 1967 r.” — 34 575 zwiedzających.

C — Wystawy objazdowe:

1. „Gdańsk wczesnośredniowieczny w świetle wykopalisk” (Gliwice, Częstochowa — 94 dni, 10 952 zwiedzających).
2. „Ochrona zabytków archeologicznych w XX-leciu PRL” — 138 dni, 5070 zwiedzających (eksponowana w 12 miejscach na terenie woj. gdańskiego).
3. „Praca w starożytnym Egipcie” — wystawa Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu — 224 dni, 6522 zwiedzających (eksponowana w 16 miejscowościach woj. gdańskiego).

D — Wystawy oświatowe:

Łącznie 15 wystaw oświatowych — 83 miejscowości na terenie woj. gdańskiego — 17 348 zwiedzających.

INNE FORMY DZIAŁALNOŚCI OŚWIATOWEJ

W latach 1967 i 1968 dział oświatowy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku zaproszony został do wzięcia udziału w imprezie pod nazwą „Jantarowe wici” organizowanej przez Kuratorium Gdańskiego Okręgu Szkolnego pod patronatem Zarządu ZBoWiD w Gdańsku. Były to rejsy m/s „Mazowsze” dla przodowników nauki i pracy społecznej ze szkół średnich województwa gdańskiego. W 1967 r. statek po wypłynięciu z Gdańska zawinął do Ustki, Kołobrzegu i Szczecina. Rejsy poprzedzone były objazdem młodzieży po województwie gdańskim, mającym na celu poznanie historycznych miejsc województwa gdańskiego, w tym także stanowisk archeologicznych.

Jednym z warunków uczestnictwa w imprezie „Jantarowe wici” było wypełnienie ankiety konkursowej o tematyce archeologicznej. W czasie rejsu odbywały się prelekcje i rozstrzygnięcie konkursów. Rejsy „Jantarowe wici” stanowią z jednej strony nagrodę dla młodzieży wyróżniającej się bardzo dobrymi postępami w nauce i pracy społecznej, z drugiej stanowią oryginalną i atrakcyjną formę pogłębienia wiedzy o historii kraju i wychowania obywatelskiego i patriotycznego.

Z ramienia Muzeum Archeologicznego udział w tej imprezie w 1967 r. brała mgr Elżbieta Kuszewska, a w 1968 r. — mgr Barbara Wiącek.

PRACE TERENOWE

Rok 1967

W okresie sprawozdawczym Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kontynuowano ściśle współpracę z konserwatorem zabytków archeologicznych na województwo gdańskie w zakresie ochrony zabytków archeologicznych w terenie. Badaniami powierzchniowymi objęto 15 stanowisk różnych kultur, w tym datowane na środkową i młodszą epokę kamienia, położone w Będzieszynie pow. Gdańsk, w Swornigaciach, pow. Chojnice, Tuchomku, pow. Wejherowo, Osieku i Rożentalu, pow. Starogard Gdański. Ze stanowisk kultury łużyckiej wizytowano cmentarzysko kurhanowe w Siemirowicach, pow. Lębork. Wzorem lat ubiegłych duży nacisk położono na sprawdzenie stanu zachowania grodzisk wczesnośredniowiecznych zwiedzając dziewięć następujących grodzisk: Gołubie i Młynek w pow. kartuskim, Będargowo i Luzino, w pow. wejherowskim, Ciepłe, w pow. tczewskim, Pinczyn, Siwiałka i Szpęgawsk, w pow. starogadzkim, oraz Salino, w pow. lęborskim. Ze wszystkich tych grodzisk zebrano na powierzchnię materiał ceramiczny. Ponadto z kilku dalszych grodzisk pozyskano materiał ceramiczny od społecznych opiekunów (Owidz, pow. Starogard, Podzamecze, pow. Kwidzyn, Pręgowo, pow. Gdańsk). Badaniami ratowniczymi objęto cztery stanowiska kultury wschodniopomorskiej, a mianowicie: osadę w Będzieszynie, w pow. gdańskim, na której kontynuowano badania z lat poprzednich i rozkopano dalsze 24 jamy osadnicze, cmentarzysko w Lublewie, pow. Starogard Gdański, na którym wyeksplorowano 13 przeważnie silnie uszkodzonych grobów skrzynkowych, cmentarzysko w Luzinie, gdzie kontynuowano poprzednio zaczęte badania i rozkopano dalszych 5 grobów skrzynkowych. Bardzo ciekawie przedstawiał się inwentarz grobu skrzynkowego z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego odkrytego w Bojanie, pow. Wejherowo, w którym poza 8 popielnicami odkryto następu-

jące przedmioty żelazne: 8 szpil, 2 unikatowe klamry ażurowe, szczypce i kolczyki. Wyposażenie wspomnianego grobu jest jeszcze jednym dowodem na to, iż na Pomorzu Gdańskim do ostatecznego zwycięstwa żelaza nad brązem dochodzi na początku okresu lateńskiego. Możemy tu podać inny zespół grobowy z Minięty, w pow. sztumskim, zawierający wyłącznie przedmioty żelazne, datowany również na ten sam czas.

Ważne z punktu widzenia naukowego prace ratowniczo rozwinięte zostały podjęte na cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich, położonym w Pruszczu Gdańskim przy ul. K. Świerczewskiego, na którym w roku sprawozdawczym zbadano 202 groby ciałopalne i szkieletowe, bogato wyposażone w ceramikę, ozdoby, broń i narzędzia. Należy dodać, że cmentarzysko to wchodzi w skład znacznego skupienia osadniczego, na które składają się poprzednio już eksplorowane dwie osady i trzy cmentarzyska.

Badaniami systematycznymi objęte zostały trzy wczesno- i późnośredniowieczne grodziska, na których kontynuowano badania z lat poprzednich. Należą do nich Skarszewy, pow. Kościerzyna (VIII—X w.), Janiszewy, pow. Tczew (VIII—IX i XI w.) oraz Klasztorzek, pow. Kwidzyn (XIV—XV w.). Ponadto Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wspólnie z Muzeum Zamkowym w Malborku kontynuowało prace na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Węgrach, pow. Sztum.

Rok 1968

Badania powierzchniowe objęły ponad trzydzieści stanowisk należących do różnych kultur, z których najwięcej pochodzi z środkowej i młodszej epoki kamienia. Do dawniej znanych i badanych należą stanowiska w Swornigacicach, pow. chojnicki, oraz Śliwinach, pow. tczewski. Wśród nowo odkrytych na uwagę zasługuje znacznych rozmiarów osada kultury pucharów lejkowatych, położona w zakolu Wierzycy, na północ od Maciejewa, w pow. tczewskim. Stanowisko to dostarczyło licznych ułamków ceramiki oraz półwytworów krzemiennych.

W czasie wizytacji grodziska I w Ciepłym, pow. tczewski, zebrano materiał ceramiczny leżący na jego powierzchni. Poza ceramiką wczesnośredniowieczną znaleziono bogato zdobioną szyjkę naczynia kultury amfor kulistych, która pochodzi prawdopodobnie z osady zniszczonej przez pobudowane grodziska.

Do znanych już stanowisk kultury wschodniopomorskiej przybyły nowe, odkryte w Konarzynach, w pow. chojnickim, i Chróstach Wysińskich, pow. kościański.

Bardzo ciekawe wyniki dały badania powierzchniowe w Maciejewie w pow. tczewskim, gdzie nad rzeką Wierzycą napotkano prawdopodobnie ślady grodziska wczesnośredniowiecznego, dotąd nie znanego w literaturze przedmiotu. Po Łuzinie, w pow. wejherowskim, gdzie grodzisko napotkano w 1966 r. byłoby to więc drugie grodzisko wczesnośredniowieczne odkryte po I wojnie światowej na terenie Pomorza Gdańskiego. Ceramika znaleziona na powierzchni grodziska w Maciejewie pozwala je odnieść do fazy przedpiastowskiej (IX—X wiek).

Również ciekawe materiały i obserwacje pozyskano w trakcie badań ratowniczych przeprowadzonych na stanowiskach kultury wschodniopomorskiej, wenedzkiej i prapolskiej. W Pomieczynie, w pow. kartuskim, i Łebnie, pow. wejherowski, rozkopano po trzy groby skrzynkowe, a po jednym zba-

dano w Luzinie i Wyszecinie w pow. wejherowskim oraz Wyszynie, w pow. kościerskim. W tej ostatniej miejscowości położone jest cmentarzysko narażone na niszczenie i w związku z tym zachodzi konieczność jego pilnego przebadania. To samo stwierdzić należy odnośnie do narażonego na systematyczne niszczenie cmentarzyska wczesnożelaznego położonego w pobliskiej Wieprznicy, w tym samym powiecie.

Wśród przypadkowo odkrytych stanowisk kultury wenedzkiej, szczególnie godne uwagi są: stanowisko w Skrzydlówku, w pow. kościerskim, i Żukczynie, w pow. gdańskim. Na pierwszym odkryty został przypadkowo grób szkieletowy, z którego nauczycielowi J. Knybie z Liceum Ogólnokształcącego w Kościerzynie udało się uratować część kości szkieletu oraz następujące zabytki brązowe: bransoletę, dwie końcówki pasa, dwa okucia pasa, dwa złącza ogniskowe i trzy zapinki. Zabytki te datują grób na 2 połowę II w.n.e.

W Żukczynie, w pow. gdańskim, w czasie ratowania uszkodzonego grobu jamowego z brukiem kamiennym, wydobyto ceramikę, fragmenty żelaznych przedmiotów, takich jak klamra, zapinka i nożyk, oraz gładzik kamienny. Stwierdzono, że grób ten wchodzi w skład rozległego cmentarzyska rzymskiego. Dzięki temu odkryciu udało się zlokalizować cmentarzysko z tego okresu, znane ze wzmianek archiwalnych sprzed II wojny światowej. Cmentarzysko to należy zaliczyć do dużego kompleksu stanowisk archeologicznych ludności kultury wenedzkiej, obejmującego Pruszcz Gdański i jego najbliższe okolice. Badania powierzchniowe przeprowadzone w piaśnicy położonej w Sychowie w pow. wejherowskim ujawniły obecność grobów jamowych datowanych na okres wpływów rzymskich. W ramach doraźnych badań ratowniczych rozkopano tam trzy groby.

Kontynuowano prace badawcze podjęte na cmentarzysku w Pruszczu Gdańskim. W czasie tych badań wyeksplorowano dalsze groby szkieletowe i ciałopalne od nr 217 do 252 z niezmiernie bogatym i interesującym wyposażeniem, głównie w postaci ozdób zarówno produkcji lokalnej, jak i importowanych (przede wszystkim z obszaru Imperium Rzymskiego), stanowiących część inwentarza grobów szkieletowych. Do importowanych należy m. in. dwuczęściowe, zachowane w całości cedzidło brązowe. Na cmentarzysku pozyskano też dalsze kolie bursztynowe.

Badania systematyczne były prowadzone na grodziskach wczesnośredniowiecznych położonych w Skarszewach, w pow. kościerskim, w Janiszewach, w pow. tczewskim, oraz w Będargowie, w pow. wejherowskim. Ponadto Muzeum Archeologiczne w Gdańsku wspólnie z Muzeum Zamkowym w Malborku kontynuowało prace na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Węgrach, pow. sztumski. Warto podkreślić, że badaniami na grodzisku w Będargowie Muzeum Archeologiczne w Gdańsku rozpoczęło zaplanowane na lata 1968—1982 akcje przebadania wszystkich grodów wczesnośredniowiecznych położonych na terenie województwa gdańskiego, szczególnie narażonych na zniszczenie. Realizacja tego zamierzenia zależeć jednak będzie od przyznania na ten cel przez Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku kwoty 30 tysięcy złotych rocznie.

Konserwator zabytków archeologicznych na województwo gdańskie i pracownicy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku dokonali też wizytacji na grodzisku halsztackim w Podzamczu, w pow. kwidzyńskim, oraz na kilku grodziskach wczesnośredniowiecznych (Ciepłe, pow. tczewski, grodziska I i II, Chmielno, pow. kartuski, Kalwa, pow. sztumski), w czasie których stwierdzo-

no postępujące niszczenie grodziska w Chmielnie. Wreszcie w formie daru od stale współpracujących z Muzeum Archeologicznych w Gdańsku przedstawicieli Klubu Turystycznego „Babelki”, Gracjana Posadzkiego i Wiktora Pawłowskiego pozyskano ceramikę luźno zebraną z grodzisk wczesnośredniowiecznych w Otominie, pow. gdański, i Młynku, pow. kartuski, oraz monetę rzymską znalezioną w ogrodzie przy ul. Słowackiego 105 w Gdańsku-Wrzeszczu.

W ramach współpracy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku z Kołem Historyków z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku jesienią 1968 r. przeprowadzone zostały zwiadowcze badania powierzchniowe, mające na celu penetrację archeologiczną okolic wczesnośredniowiecznych grodzisk w Ciepłem, w pow. tczewskim. Badania odbyły się pod kierownictwem mgr Janusza Podgórskiego z Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Badania takie, mające na celu przebadanie zaplecza wczesnośredniowiecznych grodzisk przed przeprowadzeniem na nich badań sondażowych, kontynuowane będą w latach następnych.

W badaniach terenowych (badania powierzchniowe, ratownicze i systematyczne) brali udział wszyscy archeologowie i personel techniczny Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA W LATACH 1967—1968

1. Prace źródłowo-dokumentacyjne

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku kładzie duży nacisk na publikowanie ważniejszych odkryć archeologicznych prowadzonych dzięki rocznym dotacjom Ministerstwa Kultury i Sztuki, przeznaczonych na akcję ochrony zabytków, prowadzoną przez konserwatora zabytków archeologicznych. W okresie sprawozdawczym szereg prac ukazało się drukiem zarówno w organie własnym Muzeum pt. „Pomorania Antiqua”, jak i innych wydawnictwach krajowych. Niżej podajemy wykaz prac opublikowanych w latach 1967—1968 przez pracowników Muzeum:

Kusze wska Elżbieta

1. Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej w Lubaniu, pow. Kościerzyna, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIX, 1968, s. 85—94.
2. Tymczasowe sprawozdanie z badań przeprowadzonych w 1965 r. na grodzisku średniowiecznym w Klasztorze, pow. Kwidzyn, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIX, 1968, s. 158—165.

Łuka Alicja

1. Bibliografia polskiej archeologii pradziejowej i wczesnośredniowiecznej Pomorza Wschodniego za lata 1945—1966, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 431—478 (wspólnie z L. J. Łuką).
2. Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Gdańsku za rok 1966, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 377—389.
3. Hasło: Levy Hradec, [w:] Słownik Starożytności Słowiańskich, t. III, cz. 1, s. 50—52 (wspólnie z L. Leciejewiczem i A. Wędkim).

Łuka Leon Jan

1. Obrządek pogrzebowy u plemion kultury wschodniopomorskiej na Pomorzu Gdańskim, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 33—73.
2. Osiągnięcia archeologii na Pomorzu Gdańskim, „Biuletyn Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego”, R. 4, 1967, nr 5 (20), s. 5—9.
3. Bibliografia polskiej archeologii pradziejowej i wczesnośredniowiecznej Pomorza Wschodniego za lata 1945—1966, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 431—478 (wspólnie z A. Łuką).
4. Pierwsze związki kultur ziem polskich z Italią, „Z otchłani wieków”, R. 34, 1968, s. 240—246.
5. Rec. Nikitina W. B., Pomorska kultura, Moskwa 1965, ss. 20, Instytut Archeologii Akademii Nauk SSSR, „Rocznik Gdański”, t. XXV, 1966 (druk. 1967), s. 339—342.
6. Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, „Literary”, R. 7, 1968, nr 11 (83), s. 16—17.
7. Rec. Fr. Lachowicz, Cmentarzysko kultury pomorskiej w Darskowie, pow. Bytów, „Materiały Zachodnio-Pomorskie”, t. X, 1964 (druk.: 1965) s. 37—103, „Rocznik Gdański”, t. XXVI, s. 292—293.

Pietrzak Mirosław

1. Piece do wypalania wapna ze starszego okresu wpływów rzymskich, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 267—282.
2. Sprawozdanie z badań ratowniczych na osadzie kultury wenedzkiej w Różynach, pow. Gdańsk, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIX, 1968, s. 95—98.

Szwed Jerzy

1. Sprawozdanie z badań osady kultury ceramiki sznurowej w Osłoninie, pow. Puck w latach 1964—1965, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIX, 1968.
2. Cmentarzysko kultury wschodniopomorskiej z młodszego okresu halsztackiego w Niestępowie, pow. Kartuszy, „Rocznik Gdański”, t. XXV, 1967, s. 243—274.

Szymańska Aleksandra

1. Nowe odkrycia na Pomorzu Gdańskim z lat 1964—1965, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 359—375.
2. Osada neolityczna w Lichnowach, pow. Malbork, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 177—188.
3. Sprawozdanie z badań powierzchniowych na terenie powiatu malborskiego i nowodworskiego w 1963 roku, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 347—357.

Wapińska Anna

1. Materiały do wczesnośredniowiecznego bursztyniarstwa gdańskiego, [w:] *Gdańsk wczesnośredniowieczny*, t. VI, 1967, s. 83—100.
2. Wyniki badań archeologicznych na stanowisku 4 w Gdańsku (wykopy I—IV), [w:] *Gdańsk wczesnośredniowieczny*, t. VI, 1967, s. 245—273.

Wiącek Barbara

1. Sprawozdanie z badań wykopaliskowych prowadzonych na stanowisku z okresów: rzymskiego i wczesnośredniowiecznego w Węgrach, pow. Sztum, w 1965 roku, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIX, 1968, s. 350—351.
2. Stała ekspozycja Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, „Pomorania Antiqua”, t. II, 1968, s. 399—409.

Ponadto z inicjatywy Muzeum opracowane zostały prace specjalistyczne z zakresu paleozoologii (M. Sobociński), paleobotaniki (M. Klichowska), antropologii (J. Gładkowska-Rzeczycka) i archeologii (E. Skarbek), ogłoszone drukiem w tomie II „Pomorania Antiqua”.

W ciągu okresu sprawozdawczego pracownicy Muzeum opracowywali do druku dalsze publikacje związane głównie z tematyką kultur: wschodniopomorską, wenedzką i prapolską. Odnosnie do kultury wschodniopomorskiej podjęto opracowanie jej stanowisk odkrytych po ostatniej wojnie na terenie Luzina w pow. wejherowskim (B. Wiącek). Opracowano wyniki badań na terenie osady z przełomu epoki brązu i żelaza, prowadzonych w 1966 r. w Będzieszynie, pow. gdański (L. J. Łuka i M. Pietrzak), opracowano część 2 tematu „Obrządek pogrzebowy u plemion kultury wschodniopomorskiej na Pomorzu Gdańskim” (L. J. Łuka) oraz przygotowano do druku wyniki badań ratowniczych na cmentarzysku kultury wschodniopomorskiej w Pręgowie, pow. gdański (E. Skarbek).

Ze stanowisk kultury wenedzkiej opracowano cmentarzysko z II w.n.e., odkryte w Gołębiewie Wielkim, w pow. gdańskim (L. J. Łuka i M. Pietrzak) oraz kontynuowano pracę nad przygotowaniem do druku wyników badań na cmentarzysku z I w.p.n.e. (I w.n.e. w Rumi, w pow. wejherowskim). Podjęto też opracowanie tematu osadnictwa z okresu wpływów rzymskich w rejonie dolnej Wierzycy (J. Podgórski). Z zakresu kultury prapolskiej podjęto następujące tematy. Opracowanie wyników badań na grodzisku z VIII—IX w. w Będargowie w pow. wejherowskim (A. Szymańska), na grodzisku w Węgrach, w pow. sztumskim (B. Wiącek). Ponadto opracowano pradzieje powiatu chojnickiego (L. J. Łuka). Z inicjatywy Muzeum i konserwatora zabytków archeologicznych na województwo gdańskie podjęte też zostały prace specjalistyczne z zakresu antropologii, jak opracowanie materiału kostnego z grobów szkieletowych, odkrytych na cmentarzysku z okresu wpływów w Pruszechu Gdańskim, oraz zbadanie układu kości w kilku popielnicach z grobu kultury wschodniopomorskiej z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Bojanie, w pow. wejherowskim (J. Gładkowska-Rzeczycka) oraz paleozoologii — w postaci opracowania materiałów kostnych zwierzęcych z osady kultury wschodniopomorskiej w Będzieszynie, w pow. gdańskim (M. Sobociński).

Dla Stacji Geofizyki PAN na Helu przygotowano próbki ceramiczne z 5 grodzisk wczesnośredniowiecznych położonych nad Wisłą (Gorzędziej, pow. tczewski, Janiszewy, pow. tczewski, Świecie, pow. loco, Topolno, pow. Świecie, i Węgry, pow. sztumski).

W ramach współpracy z redakcją „Z otchłani wieków” przekazywano wzorem lat ubiegłych informacje o nowych, ważniejszych stanowiskach, uratowanych od zniszczenia dzięki współpracy uświadomionej części społeczeństwa ziemi gdańskiej. Wyniki ważniejszych odkryć za lata 1967 i 1968 zostały przekazane też Redakcji Informatora Archeologicznego wydawanego

przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk.

W ciągu 1968 roku Muzeum przygotowało do druku tom III własnego organu pt. „Pomorania Antiqua”. W pracach redakcyjnych brali udział dr L. J. Łuka — redaktor, i dr Barbara Lepówna — sekretarz. Na tom ten składa się 6 rozpraw, 6 prac materiałowych, 1 artykuł polemiczny, 4 prace z dziedziny muzealnictwa i 7 recenzji.

2. Kontakty z zagranicą

W latach 1967—1968 następujący pracownicy Muzeum odbyli podróże zagraniczne:

- a) adiunkt mgr Elżbieta Kuszewska na zaproszenie Archeolowski Muzej w Puli brała udział w badaniach cmentarzyska wczesnośredniowiecznego, pod Pulą oraz zapoznała się ze zbiorami i ekspozycjami muzealnymi w Jugosławii;
- b) kustosz mgr Alicja Łuka odbyła podróż prywatną do Bułgarii i Jugosławii studiując zbiory archeologiczne w ważniejszych muzeach oraz przebywała w Niemieckiej Republice Demokratycznej, gdzie poza poznawaniem archeologicznych zbiorów muzealnych w Berlinie i Dreźnie uczestniczyła w sympozjum poświęconym kulturze łużyckiej, zorganizowanym przez Landesmuseum für Vorgeschichte w Dreźnie w dniach 24—26 XI 1967 r.
- c) dyrektor dr Leon Łuka otrzymał stypendium Ministerstwa Kultury i Sztuki do Włoch, gdzie badał związki ziem polskich z kulturą etruską oraz zwiedził ważne muzea i zbiory archeologiczne. Odbył podróż do Niemieckiej Republiki Demokratycznej wygłaszając w Berlinie na Uniwersytecie Humboldta odczyt o kulturze wschodniopomorskiej, a na sympozjum w Dreźnie referat o związkach pomiędzy kulturą łużycką i wschodniopomorską. Ponadto zwiedził muzea i stanowiska archeologiczne w czasie podróży prywatnej do Bułgarii i Jugosławii.
- d) asystent mgr Janusz Podgórski przebywał przez miesiąc w Niemieckiej Republice Demokratycznej na zaproszenie Landsmuseum für Vorgeschichte w Dreźnie i uczestniczył w pracach wykopaliskowych tegoż Muzeum w Niederkaina, pow. Bautzen na Łużycach.
- e) adiunkt mgr Aleksandra Szymańska odbyła prywatną podróż do Jugosławii wykorzystując ją do zapoznania się ze zbiorami i ekspozycjami muzealnymi.

W okresie sprawozdawczym Muzeum Archeologiczne w Gdańsku zwiedziło szereg uczonych zagranicznych. Muzeum gościło: z Czechosłowacji 5 osób, z Hiszpanii — 1, z Holandii — 1, z Jugosławii — 6, z Niemieckiej Republiki Demokratycznej — 7, z Węgier — 2 i ze Związku Radzieckiego — 6.

Ponadto ze zbiorami Muzeum Archeologicznego w Gdańsku zapoznali się uczestnicy Międzynarodowego Obozu Archeologicznego, zorganizowanego w Odrach, pow. Chojnice, pochodzący ze Skandynawii, Anglii, NRD, NRF i Związku Radzieckiego.

3. Udział w konferencjach, zjazdach i sympozjach

Pracownicy Muzeum brali udział w ogólnopolskich konferencjach naukowych i popularnonaukowych, organizowanych przez Ministerstwo Kultu-

ry i Sztuki, Instytut Historii Kultury Materialnej PAN, muzea i inne instytucje. W Ogólnopolskiej Konferencji Archeologicznej w Rzeszowie w dniach 19—21 II 1968 r. brało udział czterech pracowników, w Konferencji Oświatowej Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi w dniach 10—12 VI 1968 r. — czterech pracowników, w Konferencji poświęconej metodom badań powierzchniowych w Poznaniu w dniach 4—5 III 1968 r. — jedna osoba, w Konferencji Oświatowej pt. „Muzea — ośrodkami patriotycznego wychowania”, zorganizowanej w dniach 17—19 X 1968 r. w Przemyśle — dwie osoby, i w Konferencji zamykającej II Międzynarodową Kampanię Muzealną, zorganizowanej w Słupsku w dniach 8—10 IX 1968 r. — dziewięć osób. Ponadto dyrektor muzeum, dr L. J. Łuka, brał udział w latach 1967—1968 w kilkunastu posiedzeniach Komisji Archeologicznej Komitetu Nauk Historycznych PAN zorganizowanych przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie. Pracownicy Muzeum uczestniczyli też w Walnym Zebraniu Polskiego Towarzystwa Archeologicznego w Częstochowie (1967 r.) i w Krakowie (1968 r.).

Wreszcie wspomnieć należy o podróżach szkoleniowych do Krakowa, Łodzi, Poznania, Szczecina, Warszawy i Wrocławia, dla odbycia studiów nad materiałami porównawczymi, zwiedzenia ważniejszych ekspozycji itp.

W okresie sprawozdawczym odbywano też wyjazdy szkoleniowe po niektórych ważniejszych stanowiskach archeologicznych. W czasie trwania Międzynarodowego Obozu Archeologicznego w Odrach, w pow. chojnickim, zorganizowanego przez Zakład Archeologii Polski Uniwersytetu Łódzkiego, dr L.J. Łuka wygłosił dla uczestników obozu odczyt o kulturze wschodniopomorskiej.

PRACOWNIA FOTOGRAFICZNA

Rok 1967

W 1967 r. mgr Alfons Klejna prowadzący pracownię fotograficzną Muzeum Archeologicznego w Gdańsku kontynuował prace fotograficzne w zakresie wykonywania negatywów zabytków i obiektów archeologicznych. Wykonał ich w ciągu okresu sprawozdawczego 950 sztuk. Są to negatywy stanowiące dokumentację fotograficzną zabytków będących własnością Muzeum Archeologicznego oraz prac wykopaliskowych prowadzonych przez Muzeum w Pruszcze Gdańskim, pow. Gdańsk, Skarszewach, pow. Kościerzyna, Węgrach, pow. Sztum, Klasztoru, pow. Kwidzyn (badania systematyczne) oraz w Bojanie, pow. Wejherowo, i Swornigaciach, pow. Chojnice (badania ratownicze). W ramach terenowych prac została ponadto wykonana dokumentacja fotograficzna 14 grodzisk z terenu województwa gdańskiego. Mgr Alfons Klejna wykonywał dokumentację wszystkich wystaw czasowych otwartych w 1967 r. oraz odbitki fotograficzne różnych formatów w ogólnej liczbie 2234 szt., przeznaczone do fototeki archiwum, publikacji i w celach ekspozycyjnych (do tego celu oprócz wyżej wymienionych wykonał 9 m² zdjęć dużych formatów).

Rok 1968

Pracownia fotograficzna Muzeum Archeologicznego wykonała w 1968 r. 1210 negatywów. Stanowią one dokumentację fotograficzną różnych dzie-

dzin działalności Muzeum Archeologicznego, a więc systematycznych prac wykopaliskowych prowadzonych w Pruszczu, pow. Gdańsk, Klasztoru, pow. Kwidzyn, Będargowie, pow. Wejherowo, Janiszewach, pow. Tczew, badań ratowniczych w Luzinie i Łebnie, pow. Wejherowo i Pomieczynie, pow. Kartuzi. Wykonano pełną dokumentację grodzisk w Klasztoru i Kalwie w pow. Sztum. Kontynuowano prace nad fototeką, do której przybyło 1170 zdjęć-wglądówek. Wliczając zdjęcia wykonane na potrzeby działu oświatowego, ilustracje do wystaw czasowych i ich dokumentację, a także zdjęcia do publikacji, wykonano w 1968 r. ogółem 4236 odbitek. Oprócz powyższych prac wykonano 500 barwnych przeźroczy i 120 sztuk przeźroczy czarno-białych.

PRACOWNIA GRAFICZNA

Rok 1967

W okresie sprawozdawczym mgr Elżbieta Erzepki prowadząca pracownię graficzną Muzeum Archeologicznego w Gdańsku wykonywała wszelkie prace plastyczno-graficzne dla potrzeb Muzeum z wyjątkiem prac rysowniczych związanych z badaniami wykopaliskowymi. Do niej należało uzupełnienie i zaktualizowanie stałej wystawy „Pradzieje Pomorza Gdańskiego”. Zaprojektowała ona i wykonała także trzy wystawy czasowe. Były to: „Badania archeologiczne na Pomorzu Gdańskim w XX-leciu PRL” — eksponowana w Muzeum Archeologicznym, „Badania wykopaliskowe w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku” — w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku i wystawa „Powojenna literatura archeologiczna dotycząca Pomorza Gdańskiego” — w Bibliotece Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku. Charakter oświatowy miały (składające się zazwyczaj z plansz z fotografiami i rysunkami, uzupełniane niekiedy nielicznymi zabytkami) wystawy: „Importy rzymskie na Pomorzu Gdańskim”, „Gniezno — najstarsza stolica Polski”, „Budownictwo w Polsce wczesnośredniowiecznej”, „Obrządek pogrzebowy w pradziejach Pomorza”, „Z pradziejów Sopotu”, „Z pradziejów Gdyni”. Do wszystkich wyżej wymienionych wystaw mgr Elżbieta Erzepki zrobiła projekty, opracowanie plastyczne i liternictwo.

Poza pracami związanymi z wystawami mgr E. Erzepki wykonywała ilustracje do prac napisanych przez pracowników Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, przeznaczonych do III tomu „Pomorania Antiqua” i innych publikacji archeologicznych. Wykonała ona także szereg rysunków i planów przeznaczonych do archiwum oraz wszelkiego rodzaju napisy potrzebne w Muzeum.

Rok 1968

W 1968 r. mgr Elżbieta Erzepki wykonywała prace związane z reorganizacją i aktualizowaniem stałej wystawy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Reorganizacja ta wymagała włączenia kultury łużyckiej do ekspozycji zaczynającej się poprzednio od kultury pomorskiej, rozlokowanej w sali, sąsiadującej z tą, którą czasowo trzeba było zwolnić na wystawę „Broń w dawnych wiekach”. Jednocześnie uzupełniono ją w części dotyczącej okresu

rymskiego, umieszczając tam grób szkieletowy z cmentarzyska w Pruszczu, pow. gdański, i wymieniono zniszczone plansze. Mgr E. Erzepki prócz rozmieszczenia zabytków wykonała plansze z planem cmentarzyska oraz potrzebne napisy. W zakresie wystaw czasowych mgr E. Erzepki uczestniczyła w przygotowaniu wystawy „Broń w dawnych wiekach”, czuwając nad jej kształtem plastycznym, wykonując związane z tą wystawą plansze i odpowiednie napisy. Drugą wystawą czasową, przy której mgr Erzepki wykonała analogiczne prace, była wystawa „Pradzieje Warszawy”. Materiały do niej (zabytki, modele, plansze) wypożyczone w głównej mierze z Muzeum Historycznego m. Warszawy wymagały po części odświeżenia, a napisy uzupełnienia w naszej pracowni graficznej; mgr Erzepki brała udział w montażu powyższej wystawy.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono remont generalny dwóch wystaw objazdowych — „Gdańsk wczesnośredniowieczny”, składającej się z 1 planszy i 4 gablot, oraz „Ochrona zabytków archeologicznych w XX-leciu PRL”, której problematyka przedstawiona jest na 18 ekranach. Kontynuowano przygotowywanie ilustracji do tomu III „Pomorania Antiqua”. Sporządzono dokumentację rysunkową zabytków metalowych z Klasztoraka, pow. Kwidzyn, przed konserwacją, wykonano kilka rysunków technicznych do prac stolarskich. Ponadto wykonywano rysunki mapek i różnego rodzaju napisy dla potrzeb Muzeum.

PRACOWNIA INWENTARYZACYJNO-KATALOGOWA

Rok 1967

Do września 1967 r. w pracowni inwentaryzacyjno-katalogowej pracowała jedna osoba — mgr Aleksandra Szymańska. W jesieni 1967 roku obsada tej pracowni powiększyła się o jedną osobę. Została tu przeniesiona pracująca dotychczas w dziale oświatowym mgr Elżbieta Kuszewska, która jednak nie mogła jeszcze w pełni oddać się pracy na nowym stanowisku, gdyż musiała sporo czasu poświęcić rozpoczętym przez siebie pracom oświatowym. Księgę inwentarzową zabytków prowadzi dyrektor Muzeum, dr Leon Jan Łuka. W księdze inwentarzowej zabytków zainwentaryzowano w ciągu 1967 r. 91 pozycji, które obejmują jednak znacznie wyższą liczbę zabytków zgodnie z przyjętą zasadą inwentaryzowania zabytków zespołami. W niektórych wypadkach pozycja inwentarzowa obejmuje kilkadziesiąt przedmiotów, a w wyjątkowych wypadkach i kilkaset.

W zakres czynności pracowni inwentaryzacyjno-katalogowej wykonywanych w okresie sprawozdawczym wchodziły następujące czynności: opracowywanie kart katalogowych — wykonano ich 750. W pisaniu kart katalogowych uczestniczyła także mgr Barbara Wiącek z działu oświatowego. Założono szereg nowych teczek miejscowości z kartami stanowisk, uzupełniano dawniej założone, aktualizując jednocześnie spisy stanowisk. Przyjmowano i porządkowano dokumentację naukowo-techniczną i sprawozdania z bieżących badań terenowych.

Rok 1968

W 1968 r. w pracowni inwentaryzacyjno-katalogowej pracowały nadal mgr Aleksandra Szymańska i mgr Elżbieta Kuszewska. Dr Leon Jan Łuka

proceedził księgę inwentarzową zabytków wpisując do niej 76 pozycji, a w opracowywaniu kart katalogowych, których ogółem wykonano 1040, uczestniczyła mgr Barbara Wiącek. Na szerszą skalę prowadzono prace zmierzające do pełnego uporządkowania teczek archiwalnych i dokumentacji naukowo-technicznej z badań prowadzonych w latach ubiegłych.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI

Rok 1967

W pierwszym kwartale 1967 r. w bibliotece Muzeum Archeologicznego w Gdańsku w związku ze zmianą kierownictwa zostało przeprowadzone skontrum. Przeprowadziły je pracownice Dyrekcji Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku ob. ob. Stefania Kielasiak i Elżbieta Buchalczyk. W pracach związanych ze skontrum uczestniczył dotychczasowy bibliotekarz — adiunkt Muzeum Archeologicznego — mgr Jerzy Szwed. Po przeprowadzonym skontrum od 15 IV 1967 r. kierownictwo biblioteki przejęła kustosz Muzeum — mgr Alicja Łuka. Przejęła ona księgozbiór obejmujący 1466 pozycji zainwentaryzowanych w księdze inwentarzowej wydawnictw ciągłych i 2076 nr inw. publikacji zwartych. Ponadto w przejętym księgozbiórze było około 700 tomów nie opracowanych, które nie były jeszcze zainwentaryzowane. Były to depozyty i dary bibliotek pokrewnych instytucji oraz wydawnictwa pochodzące z wymiany. W pomieszczeniach biblioteki Muzeum Archeologicznego w Gdańsku znajdowały się także: księgozbiór Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, a także kilkusettomowa biblioteka Komisji Archeologicznej Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Przed rozpoczęciem normalnej działalności biblioteki trzeba było poświęcić wiele czasu i energii następującym pracom organizacyjno-porządkowym po skontrum: ustawić półki w taki sposób, by maksymalnie wykorzystać szczupłą powierzchnię biblioteki, odkurzyć i rozlokować księgozbiór w sposób, który umożliwiłby wygodne i sprawne wyszukiwanie i korzystanie z książek. Następnie przystąpiono do wykonania prac zleconych w protokole po skontrum. Uporządkowano księgi inwentarzowe poprzez ich oprawienie, przesnurowanie i ponumerowanie stron. Założono dwie księgi ubytków (dla wydawnictw ciągłych i zwartych) oraz rozpoczęto inwentaryzację dotąd nie opracowanych zbiorów. Udało się odzyskać 9 z 33 nie odnalezionych w czasie skontrum książek. Nie udało się, niestety, w ciągu 1967 r. wpisać do kart katalogowych numerów inwentarzowych ani też wycenić książek wpisanych do inwentarza bez podania ceny przed skontrum. Wymagałoby to przeglądnięcia wszystkich rachunków w księgozbiórze od 1954 r., a w wypadku pozycji pochodzących z wymiany, a nie posiadających nadrukowanych cen, zasięgnięcia informacji w instytucjach, które je nadesłały. Było to szczególnie trudne i niezręczne odnośnie do instytucji zagranicznych. Wobec licznych zadań bieżących jednoosobowa obsada biblioteki nie była w stanie wykonać tej pracy. W celu uporządkowania księgozbioru postarano się z wynikiem na ogół pozytywnym stwierdzić pochodzenie dotąd nie zainwentaryzowanych depozytów i po przejęciu ich na własność wpisać je do inwentarza biblioteki Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. W wypadku braku zgody ze strony właścicieli na przekazanie depozytów na własność Muzeum Archeologicznego w

Gdańsku, starano się je wycofać i zastąpić nowo zakupionymi egzemplarzami. Dużym sukcesem było definitywne załatwienie sprawy przejęcia na własność księgozbioru wartości 5269 złotych — stanowiącego uprzednio własność Komisji Archeologicznej Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Wartościowe pozycje tego księgozbioru pochodziły z prowadzonej niezbyt regularnie wymiany w zamian za publikacje wychodzące w ramach serii *Gdańsk wczesnośredniowieczny*, wydawanej przez Komisję Archeologiczną Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Zarząd Gdańskiego Towarzystwa Naukowego pismem z dnia 26 VII 1967 r. przekazał nam nie tylko powyższy księgozbiór, ale i 158 egzemplarzy tomu I—V *Gdańska wczesnośredniowiecznego*, z przeznaczeniem na wymianę. Do wzrostu stanu posiadania naszej biblioteki w 1967 r. przyczyniły się także dary Biblioteki PAN w liczbie kilkuset tomów.

W 1967 r. biblioteka dysponowała sumą około 35 tys. złotych na zakupy, które wydatkowano na zakup 479 tomów (wśród których cenną grupę stanowią dewizowe wydawnictwa, które udało się zakupić w czasie Międzynarodowych Targów Książki), oraz na opłacenie krajowych wydawnictw ciągłych nie otrzymywanych drogą wymiany. Na oprawę książek wydatkowano w 1967 r. 4237 zł. W omawianym okresie zainwentaryzowano ogółem 888 pozycji (630 tomów wydawnictw zwartych i 258 nr inwentarza wydawnictw ciągłych). Złożyły się na nie zakupy (479), dary (272), wydawnictwa pochodzące z wymiany (127) i inne (10 tomów, w których posiadanie weszła biblioteka przed 1967 r., a które nie zostały zainwentaryzowane ze względu na trudności, jakie nastroczało stwierdzenie ich pochodzenia).

W 1967 r. prowadzono wymianę z 77 pokrewnymi placówkami, w tym z 40 krajowymi i 37 zagranicznymi. W końcu 1967 roku na półkach biblioteki Muzeum Archeologicznego znalazło się 4431 tomów, w tym 2706 tomów wydawnictw zwartych i 1725 tomów wydawnictw ciągłych.

Mgr Alicja Łuka kierująca biblioteką prowadziła korespondencję dotyczącą działalności biblioteki: kontynuacji wymiany, wszczęcia wymiany z nowymi instytucjami, uzyskiwania informacji bibliotecznych i zamówień publikacji nieosiągalnych na Wybrzeżu.

Ponadto w 1967 r. mgr Alicja Łuka ukończyła I rok Korespondencyjnego Studium Kształcenia Bibliotekarzy oraz odbyła kilka podróży służbowych mających na celu zapoznanie się z pracą i organizacją bibliotek w pokrewnych instytucjach oraz zakup książek, np. na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie. Liczba wypożyczeń w 1967 r. wynosiła 147.

Czytelnia biblioteka nie posiada ze względu na trudności lokalowe.

Rok 1968

W 1968 r. obsada biblioteki powiększyła się o jednego pracownika. W bibliotece podjęła pracę mgr Anna Wapińska. Umożliwiło to realizację szeregu pilnych zadań, jakie należało wykonać możliwie jak najszybciej. Przede wszystkim przystąpiono do wpisania do sporządzonych przed 1967 rokiem kart katalogowych numerów inwentarza poszczególnych pozycji, których do 1967 r. nie wpisywano na kartach katalogowych. Przysporzyło to wiele kłopotu, gdyż w wypadku książek zaginionych trzeba było wertować całą księgę inwentarzową, ażeby odnaleźć jej numer inwentarza. Przy okazji sprawdzono poszczególne pozycje z natury i zrobiono spisy tych, które były dotąd nie zainwentaryzowane, a niestety, nie zostały w czasie skontrum w

1967 r. wyodrębnione. Prace te były przerwane przez remont pomieszczenia bibliotecznego. Trzeba było cały księgozbiór zapakować i przenieść do innego pomieszczenia, a następnie rozpakować i rozstawić na półkach.

W ciągu całego 1968 r. kontynuowano porządkowanie zbiorów, dotąd nie zainwentaryzowanych, które wpłynęły z rozmaitych źródeł przed rokiem 1967 i opracowywano, inwentaryzując i katalogując książki pochodzące z darów przekazanych bibliotece w 1967 r. przez Gdańskie Towarzystwo Naukowe i Bibliotekę Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku. Wyodrębniono wśród nich pozycje, których biblioteka Muzeum Archeologicznego dotąd nie posiadała, oraz dublety, które włączono do rezerwy bibliotecznego. Wyłączono także te pozycje, które w naszej bibliotece będą nieprzydatne z przeznaczeniem ich na wymianę z innymi instytucjami.

Rozpoczęto i w 90% zakończono porządkowanie i uaktualnianie kart katalogowych, które, zwłaszcza odnośnie do wydawnictw ciągłych, zdezaktualizowały się w związku z uzupełnieniem dużej liczby brakujących tomów drogą zakupów i wymiany. Jednocześnie dopisano szereg kart katalogowych odsyłaczy ułatwiających odszukanie potrzebnych książek. Założono karty akcesyjne dla prenumerowanych przez Muzeum czasopism i wydawnictw ciągłych.

W 1968 r. wydatkowano na zakup książek ogółem 40 099 zł. kupując za nie 425 pozycji wydawniczych przeznaczonych dla naszej biblioteki, opłacając prenumeratę czasopism i wydawnictw ciągłych na 1969 r. oraz kupując 204 egzemplarze tomu I—VI *Gdańska wczesnośredniowiecznego*, z przeznaczeniem na wymianę. Także i w tym roku dokonano zakupów na Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie i w antykwariatach poza Wybrzeżem. Na oprawę książek wydatkowano 3682 zł.

W 1968 r. zainwentaryzowano 919 jednostek inwentarzowych w tym 630 nr inw. wydawnictw zwartych i 258 nr inw. wydawnictw ciągłych. Złożyły się na nie zakupy w liczbie 425 tomów, dary — 220 tomów, wymiana — 231 tomów oraz inne — 52 tomy (posiadane przez bibliotekę przed 1967 rokiem, nie zainwentaryzowane, pochodzące ze źródła, które dopiero teraz udało się ustalić).

W końcu grudnia 1968 r. stan posiadania biblioteki Muzeum Archeologicznego wynosił 5350 tomów, w tym 3200 nr inw. wydawnictw zwartych i 2150 nr inw. wydawnictw ciągłych. W okresie sprawozdawczym, mając do dyspozycji I i II tom „*Pomorania Antiqua*” i I—VI tom *Gdańska wczesnośredniowiecznego* kontynuowano i rozszerzano wymianę wydawnictw z innymi placówkami. Wymianę tę prowadzono ze 104 instytucjami, w tym z 51 krajowymi i 53 zagranicznymi, otrzymując tą drogą 231 pozycji wydawniczych. Tak więc w 1968 r. działalność biblioteki w tej dziedzinie znacznie wzrosła, albowiem w 1967 r. wymianę prowadzono z 77 instytucjami i otrzymano tylko 127 propozycji. Przyczyniła się do tego ożywiona korespondencja, mająca na celu odnowienie zaniedbanych kontaktów wymiennych i nawiązania nowych.

Zarówno mgr Alicja Łuka, jak i mgr Anna Wapińska odbyły po kilka podróży służbowych mających z jednej strony na celu zakup książek niedostępnych na Wybrzeżu i zapoznanie z działalnością bibliotek w innych muzeach, z drugiej udział w naukowych konferencjach i zjazdach. W ciągu 1968 r. mgr Alicja Łuka ukończyła II rok Korespondencyjnego Studium Kształcenia Bibliotekarzy.

PRACOWNIA KONSERWACJI CERAMIKI

Rok 1967

W pracowni konserwacji ceramiki pracują dwie osoby: starszy laborant ob. Franciszek Kilimon i laborant ob. Renata Wyka. W okresie sprawozdawczym wyklejono tu i zrekonstruowano łącznie 54 całe naczynia i 82 zachowane prawie w całości, ponadto 170 mniejszych fragmentów. Wyżej wymieniona ceramika pochodziła z 11 stanowisk z obszaru województwa gdańskiego. Laboranci pracowni konserwacji ceramiki porządkowali materiały archeologiczne pochodzące z bieżących badań wykopaliskowych przygotowując je do dalszego opracowania, a także brali udział w porządkowaniu w magazynach materiałów archeologicznych pochodzących z badań przeprowadzonych w latach ubiegłych. Ponadto w miarę potrzeby byli zatrudniani przy organizacji ekspozycji przygotowywanych przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku.

Rok 1968

W 1968 r. pracownia konserwatorska wyklejała materiał archeologiczny z Pruszcza Gdańskiego i Luzina w pow. wejherowskim. Całkowicie udało się wykleić i zrekonstruować 46 naczyń, 24 większe fragmenty i 55 mniejszych. Ponadto uporządkowano i przygotowano do dalszego opracowania materiały z bieżącego sezonu wykopaliskowego, pochodzące z następujących miejscowości: Łebno, pow. wejherowski, Będargowo, pow. wejherowski, Luzino, pow. wejherowski, Będzieszyn, pow. gdański, Janiszewo, pow. tczewski. Podobnie jak w roku ubiegłym laboranci pracowni konserwacji ceramiki uczestniczyli w pracach związanych z organizowanymi w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku wystawami.